

Making a World of difference

En DICE-resurs för utövare inom teater och
drama i undervisningen (TDIU)

Kortversion

DICE – Drama Improves Lisbon Key Competences in Education

© DICE Consortium, 2010

Belgrad Bergen Birmingham Bryssel Bukarest Budapest Gaza
Gdansk Lissabon Ljubljana Prag Umeå Wageningen

Medverkande och upphovsrätt

Medlemmar i DICE-konsortiet

Konsortieledare:

- Ungern: Káva Drama/Theatre in Education Association (Káva Kulturális Műhely) (Personal i DICE-projektet: Cziboly Ádám, Danis Ildikó, Németh Szilvia, Szabó Vera, Titkos Rita, Varga Attila)

Konsortiemedlemmar:

- Nederländerna: Stichting Leesmij (Personal i DICE-projektet: Jessica Harmsen, Suzanne Prak, Sietse Sterrenburg)
- Polen: Universitetet i Gdansk (Uniwersytet Gdanski) (Personal i DICE-projektet: Adam Jagiello-Rusilowski, Lucyna Kopciwicz, Karolina Rzepecka)
- Rumänien: Sigma Art Foundation (Fundatia Culturala Pentru Tineret Sigma Art) (Personal i DICE-projektet: Cristian Dumitrescu, Livia Mohirtă, Irina Piloş)
- Slovenien: Taka Tuka Club (Durštvo ustvarjalcev Taka Tuka) (Personal i DICE-projektet: Veronika Gaber Korbar, Katarina Picelj)
- Storbritannien: Big Brum Theatre in Education Co. Ltd. (Personal i DICE-projektet: Dan Brown, Chris Cooper, Jane Woddis)

Associerade partners:

- Tjeckien: Charles University, Prag (Personal i DICE-projektet: Jana Draberova, Klara Seznam)
- Norge: Høgskolen i Bergen (Personal i DICE-projektet: Stig A. Eriksson, Katrine Heggstad, Kari Mjaaland Heggstad)
- Palestina: Theatre Day Productions (Personal i DICE-projektet: Amer Khalil, Jackie Lubeck, Jan Willems, Dina Zbidat)
- Portugal: Tekniska universitetet i Lissabon (Universidade Técnica de Lisboa) (Personal i DICE-projektet: Margarida Gaspar de Matos, Mafalda Ferreira, Tania Gaspar, Gina Tome, Marta Reis, Ines Camacho)
- Serbien: CEDEUM, centret för drama i undervisningen och konst (CEDEUM, Centar za dramu u edukaciji i umetnosti) (Personal i DICE-projektet: Ljubica Beljanski-Ristić, Sanja Krsmanović-Tasić, Andjelija Jočić)
- Sverige: Kulturcentrum för barn och unga i Umeå (Personal i DICE-projektet: Helge von Bahr, Eleonor Fernerud, Anna-Karin Kask)

Upphovsrätt

Det här dokumentet innehar en internationell Creative Commons-licens av typen "Erkännande-Ickekommersiell-IngaBearbetningar 3.0". Sammanfattning av licensen:

- Du har tillstånd att: Dela – att kopiera, distribuera och överföra dokumentet på följande villkor:
 - Erkännande – Verket måste alltid tillskrivas DICE-konsortiet, och du måste ange webbsidan www.dramanetwork.eu som källa för dokumentet
 - Ickekommersiell – Du får inte använda verket för kommersiella ändamål.
 - Inga bearbetningar – Du får inte förändra, bearbeta eller bygga vidare på verket.
- Undantag från villkoren ovan kan beviljas av upphovsrättsinnehavaren.
- Vid all återanvändning och distribution måste du informera om licensvillkoren som gäller för verket. Detta gör du genom att ange en länk till webbsidan för Creative Commons.
- Ytterligare information och den fullständiga juridiska texten finns på <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/142455-LLP-1-2008-1-HU-COMENIUS-CMP>

"Det här projektet har finansierats med stöd från Europeiska kommissionen. Publikationen återspeglar endast författarens synpunkter, och kommissionen kan inte hållas ansvarig för någon användning som kan kopplas till informationen i den."

Innehåll

Medverkande och upphovsrätt	3
Innehåll	4
Förord	6
Läsarens guide	7
A. Introduktion	8
DICE-projektet – Vad är DICE? Projektet i korthet	8
DICE-projektet – konsortiemedlemmar och partnerorganisationer	10
Teater och drama i undervisningen (TDIU) – Vad är det?	15
DICE-projektet – Vår grundsyn	18
Forskningsresultat – En sammanfattning av de viktigaste resultaten	22
B. Så här förbättrar teater och drama i undervisningen nyckelkompetenserna	24
Lära att lära	25
1. Suitcase – dramaworkshop, Big Brum Theatre in Education Company	25
2. Obstacle Race – TIU-program, Kava Drama/Theatre in Education Association, Ungern.	26
Kulturella uttrycksformer	27
3. The Human Hand – dramaworkshop, Høgskolen i Bergen, Norge.	27
4. Kids for Kids – The Magic Grater, Theatre Day Productions, Gaza, Palestina	28

Kommunikation på modersmålet	29
5. Towards the Possible, Centre for Drama in Education and Art CEDEUM, Serbien	29
6. Seeking Survival – dramaworkshop, Eventus TIE, Norge.	30
Entreprenörskap	30
7. A bunch meaning business: ett utbildningsprogram i entreprenörskap, universitetet i Gdansk och POMOST, Polen	31
8. Early Sorrows – dramaworkshop, CEDEUM, Serbien	31
Interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborgerlig kompetens	32
9. The Stolen Exam – Leesmij, Nederländerna	32
10. The Teacher – TIU-program, Sigma Art, Rumänien	33
Allt detta och mer därtill ...	34
11. A Window – theatre in education programme, Big Brum Theatre in Education (TIE) Company, UK	34
12. Puppets – a theatre in education programme, Káva Drama/Theatre in Education Association, Hungary	35
C. Ytterligare ett kast med DICE-tärningen – Vad du kan göra	36
Lärare	37
Rektorer	37
Teaterkonstnärer	38
Elever	39
Universitetslektorer i dramatik eller lärarutbildning	40
Beslutsfattare	41

Förord

Bästa läsare

Välkommen till DICE:s utbildningsresurs. DICE-projektet har samlat utövare från 12 länder, vilka arbetar med teater och drama i undervisningen (TDIU). Syftet med vår forskning har varit att undersöka hur teater och drama i undervisningen påverkar 5 av de i Lissabonagendan angivna 8 nyckelkompetenserna för livslångt lärande. Dessa är:

- Kommunikation på modersmålet
- Lära att lära
- Interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborgerlig kompetens
- Entreprenörskap
- Kulturella uttrycksformer

Vi ser de olika kompetenserna som en del av en integrerad helhet och värderar var och en av dem som en nödvändig del av ett barns utveckling. Vi har också lagt till en sjätte kompetens i vårt forskningsprojekt:

- Allt detta och mer därtill ...

Denna kompetens innefattar de övriga 5 och också en ny dimension eftersom den har att göra med **den allmängiltiga kompetensen för vad det är att vara människa**. Om vi ska kunna öka delaktigheten i olika samhällssammanhang och utveckla det demokratiska medborgarskapet krävs en moralisk kompass för att lokalisera oss själva och varandra i världen. Vi måste börja omvärdera och skapa nya värden och skapa en bild av ett samhälle värt att leva i och en starkare känsla för vart vi är på väg, så att insikten om vilken typ av människor vi vill vara blir djupare. Teater och drama i undervisningen är en social, betydelseskapande akt som har kapacitet att underblåsa kollektiva föreställningar för att möjliggöra detta.

Innehållet på dessa sidor beskriver vår kamp för att öppna dörrarna för unga människor så att de kan se sig själva och sin omvärld. Grundsynen bakom DICE-projektet (se DICE-projektet – vår grundsyn) har utvecklats av själva verksamheten i forskningsprojektet. Den återspeglar vår egen inlärning, samarbetsanda och den kontinuerliga verksamheten.

Syftet med den här utbildningsresursen är att sprida det som vi har lärt oss under resans gång vidare till medutövare och till personer som är nya inom det här arbetsområdet, i förhoppning om att de själva ska vilja utforska det vi anser vara viktigt. Och du, kära läsare, kan ha synpunkter på det vi erbjuder – lägga till, utveckla och förhoppningsvis också ansluta dig till vår resa.

Chris Cooper
Utgivare

Läsarens guide

Utbildningsresursen Making a World of Difference är indelad i fyra sektioner.

Sektion A är en introduktion till DICE-projektet: vad projektet var tänkt att uppnå, samarbetspartners, gryndsyn, utbildningsformen teater och drama i undervisningen (TDIU) samt de viktigaste forskningsresultaten.

Sektion B är indelad i de sex kompetenserna. För varje kompetens illustreras genomslagskraften hos aktiviteterna på området teater och drama i undervisningen med hjälp av dokumenterade exempel – två per kompetens. I denna kortversion publicerar vi endast sammanfattningar av de dokumenterade exemplen. Om du är intresserad av en fullständig beskrivning av de dokumenterade exemplen kan du ladda ned en längre onlineversion av denna publikation.

Vi ser de olika kompetenserna som en del av en integrerad helhet och värderar var och en av dem som en nödvändig del av ett barns utveckling. Det finns ingen prioriteringsordning mellan dem. Faktum är att vi kastade tärning för att fastställa i vilken ordning de dokumenterade exempel skulle presenteras för läsaren. Du kan självfallet själv välja i vilken ordning du vill läsa dem.

Sektion C – Ett annat kast med DICE-tärningen fokuserar på vad du kan göra för att utveckla användandet av teater och drama i undervisningen i din egen miljö och hur du kan få mer information.

A Introduktion

DICE-projektet – Vad är DICE? Projektet i korthet

DICE ("Drama Improves Lisbon Key Competences in Education") var ett internationellt EU-stött projekt. Vid sidan om andra utbildningssyften var detta tvååriga projekt en tvärkulturell forskningsstudie där man undersökte effekterna av teater och drama i undervisningen för fem av de i Lissabonagendan åtta angivna nyckelkompetenserna¹. Forskningen genomfördes av tolv partnerländer (ledare: Ungern, partner: Tjeckien, Nederländerna, Norge, Palestina, Polen, Portugal, Rumänien, Serbien, Slovenien, Sverige och Storbritannien). Alla medlemmar är högt ansedda på nationell och internationell nivå och representerar ett brett urval formella och icke-formella utbildningssektorer.

¹ I dokumentet hänvisar vi ibland till "Lissabon-nyckelkompetenserna" som enbart "nyckelkompetenser".

Målen med projektet var:

- Att med hjälp av tvärfunktionell kvantitativ och kvalitativ forskning visa att teater och drama i utbildningen är ett kraftfullt verktyg för att förbättra nyckelkompetenserna. Forskningen genomfördes med nästan fem tusen ungdomar i åldrarna 13–16 år.
- Att utifrån forskningen publicera ett policydokument och sprida det bland intressenter inom utbildning och kultur på EU-nivå samt på nationell och lokal nivå i hela världen.
- Att skapa en utbildningsresurs (den bok du läser) – en publikation för skolor, pedagoger och konstnärliga utövare om de olika arbetsmetoderna inom teater och drama i undervisningen. Att sprida detta paket på EU-nivå samt på nationell och lokal nivå över hela världen.
- Att jämföra verksamheten inom teater och drama i undervisningen i olika länder och bidra till kunskapsöverföring mellan olika expertisområden.
- Att hålla konferenser i de flesta av partnerländerna för att göra projektresultaten kända, samt en konferens i Bryssel för att förmedla de första viktiga resultaten till EU-ledare inom de relaterade områdena konst, kultur, utbildning och ungdom.

Vi har undersökt följande **fem** av de åtta **nyckelkompetenserna**:

1. Kommunikation på modersmålet
2. Lära att lära
3. Interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborgerlig kompetens
4. Entreprenörskap
5. Kulturella uttrycksformer

Dessutom anser vi att det finns ytterligare en kompetens som inte nämnts bland nyckelkompetenserna, nämligen den universella kompetensen för vad det innebär att vara människa. Vi har kallat denna kompetens för "Allt detta och mer därtill" och inkluderat den i diskussionen om forskningsresultaten.

De sex kompetenserna är färdigheter och kompetenser för unga människors personliga utveckling, framtida yrkesliv och aktiva europeiska medborgarskap.

De viktigaste **resultaten** för projektet är utbildningsresursen och policydokumentet. Dessutom hoppas vi att det under kommande år publiceras en lång rad publikationer som är kopplade till de detaljerade forskningsresultaten men som ligger utanför projektets definitionsområde.

Det **nyskapande i projektet** är att detta är det första forskningsprojekt som har påvisat samband mellan aktiviteter inom teater och drama i undervisningen och nyckelkompetenserna, vilket ger det mervärde att forskningsresultaten får bred spridning bland relevanta miljöer och intressenter. Eftersom flera av kompetenserna sällan eller aldrig tidigare har undersökts i tvärkulturella studier har vi också varit tvungna att hitta

på och utveckla nya mätverktyg som i framtiden kan komma till användning inom andra utbildningsområden. Förutom en del nytvecklade frågeformulär för barn, lärare, teater- och dramautövare och externa bedömare utarbetade vi en verktygsuppsättning för oberoende, objektiv observation av klasser med drama och teater i undervisningen. Allt material som användes var identiskt i de tolv länderna och resultaten kan därför tillämpas i alla kulturer.

DICE bör inte betraktas som ett tvåårigt, avslutat forskningsprojekt, utan är i själva verket en resa och en verksamhet som ännu bara inletts. Under de senaste två åren har flera hundra personer samarbetat med oss, från frivilliga kollegor till medlemmar av nationella vetenskapsakademier. För vissa av oss har projektet utgjort en av de största utmaningarna, kanske till och med den allra största, i vår yrkesmässiga karriär. Det har varit – och är fortfarande – en mycket lärorik resa.

DICE-projektet – konsortiemedlemmar och partnerorganisationer

Ungern: Káva Drama/Theatre in Education Association är en allmännyttig organisation som tillhandahåller konst- och utbildningsprojekt, och som sedan 1996 drivs som en förening. I egenskap av pionjärer på detta område är organisationens viktigaste uppgift att skapa mångfasetterade utbildningsprogram inom teater/drama, där sociala och moraliska problem analyseras via interaktion med deltagarna. Ungdomarna är inte bara observatörer utan också författare, regissörer och skådespelare i den historia som skapas genom att de medverkande tänker ut, analyserar, sammanfattar, överför och i många fall också framför specifika situationer. Káva eftersträvar de högsta estetiska värdena och en mångfasetterad tillämpning av olika inlärningsformer. Betydelsen och effekten av Kavas program för barn och ungdomar går långt bortom teaterns traditionella ramar. Att lära ut demokrati och att undersöka åldersrelaterade, sociala och moraliska frågor är centralt i Kavas arbete. I sitt arbete med barn använder Káva teatern som ett verktyg för att hitta vägar till en djupare förståelse. Organisationen arbetar i hela landet med barn och ungdomar i åldern 9–18 år – av vilka många kommer från eftersatta grupper.

Nederländerna: LEESMIJ skapar diskussion kring socialt relevanta teman med hjälp av interaktiv teater. LEESMIJ skapar en medvetenhet och bryter tabun kring ämnen som analfabetism, maktmissbruk, mobbning och sexuella hot. Med hjälp av forumteater (inspirerad av Augusto Boal) är detta något mer än att bara tala och tänka: Publiken bjuds in att spela en aktiv roll i problemlösningen och får testa alternativa ageranden på scenen för att på så sätt öva inför det verkliga livet.

Polen: Universitetet i Gdansk grundades 1970 och är Pommerns största högre utbildningsinstans. Här finns möjlighet att studera inom nära trettio olika ämnesområden med över etthundra specialiseringar. Inom ämnesområdena biologi, bioteknik, kemi, psykologi och pedagogik tillhör man de främsta i landet. Vid de nio fakulteterna finns närmare 33 000 studerande.

Vid den pedagogiska institutionen, som är värd för DICE-projektet vid universitetet i Gdansk, utbildas socialarbetare, kulturpedagoger, lärare osv. Universitetet i Gdansk är det enda polska universitet som erbjuder en tvåårig forskarutbildning inom drama i undervisningen. I kursplanen finns bland annat kurser som: sociodrama, psykodrama, utvecklingsdrama, teaterworkshops, metoder för aktiv inläring och undervisning osv. Den pedagogiska institutionen samarbetar med Shakespeare-teatern i Gdansk för studenternas praktik inom drama i undervisningen.

Rumänien: SIGMA ART Cultural Foundation for Youth är ett kulturutbildnings- och konstcenter som erbjuder stöd (beteende- och attitydmässigt) till unga människor, konstnärer och andra organisationer med likartade mål. Sigma Art Foundation grundades i april 1995 och är den enda TIU-gruppen i Bukarest, Rumänien. Gruppen har starka internationella kopplingar till liknande organisationer. Med hjälp av olika typer av teatermetodik där sociala och moraliska problem analyseras i workshops och föreställningar blir ungdomarna med tiden fullvärdiga deltagare och också ledare i den konstnärliga och pedagogiska processen. Hela processen med att välja manuskript och producera föreställningar bistås och följs på nära håll av professionella regissörer, skådespelare och dansare. Föreställningarna äger för det mesta rum i Sigma Arts studio, på högstadieskolor, universitet, professionella teatrar i Bukarest samt på nationella och internationella teaterfestivaler. Ett av Sigmas mål är att i Rumänien utveckla en ny metod för att arbeta med vuxna och ungdomar i syfte att uppnå sociala effekter och bidra aktivt till social integration. Sigma Art Foundation är huvudsakligen inriktad på två verksamhetsområden: Utbildning och konstnärliga uppträdanden.

Slovenien: Društvo ustvarjalcev Taka Tuka (Taka Tuka Club) etablerades år 2002 och är resultatet av flera års arbete med döva och hörselskadade barn och ungdomar inom området teater. Vi upptäckte snabbt att kreativitet är en stor hjälp för dem att utvecklas mot vuxenlivet. Sammanslutningens huvudmål är utveckling, forskning, implementering och främjande av teater och drama som ett verktyg för personlig utveckling och för att lära ut personliga, sociala och emotionella färdigheter.

Den huvudsakliga verksamheten är: kreativa workshops (inom teater, dans och konst) för barn, ungdomar och vuxna; seminarier för mentorer, lärare i vanliga skolor och specialskolor som arbetar med personer med särskilda behov; föräldrautbildningar; seminarier för döva vuxna. I Taka Tuka Club finns fler än 60 barn, och unga människor är hela tiden involverade i olika aktiviteter.

Storbritannien: Big Brum Theatre in Education Company (Big Brum) är en registrerad stiftelse som grundades 1982 i Birmingham, England. Big Brums mål är att erbjuda högkvalitativ teater i utbildningsprogram för barn och ungdomar i alla åldersintervaller och kapacitetsnivåer, i skolor, specialenheter, högstadieskolor, samhällsmiljöer och konstnärliga evenemang. Big Brum arbetar för att tillhandahålla teater åt unga människor som normalt sett inte får tillgång till det. Som utövare utgår företaget från premissen att barn inte är outvecklade vuxna utan mänskliga varelser med egna rättigheter. Konst är ett sätt att lära känna världen, och Big Brum använder teater och drama i undervisningen för att tillsammans med unga människor arbeta för att berika deras liv och omvärld. Big Brum har sedan 15 år tillbaka ett konstnärligt samarbete med den världsberömda brittiske dramatikern Edward Bond, och teaterns konstnärliga modell har i mycket stor utsträckning influerats av hans arbete och teoretiska dramametodik.

Tjeckien: Charles University grundades 1348 och är ett av världens äldsta universitet. Nuförtiden tillhör det de mest framstående utbildnings- och vetenskapsinstanserna i Tjeckien och har vunnit erkännande i såväl Europa som resten av världen. Vetenskapliga aktiviteter och forskningsverksamhet utgör grunden för doktors- och masterprogrammen vid Charles Universitetet. Vid universitetet studerar 42 400 elever på 600 institutioner och i över 270 godkända akademiska program.

Pedagogiska institutionen är värd för DICE-projektet. Drama i undervisningen ingår i Personlig och social utbildning, som är en av specialinriktningarna vid den pedagogiska institutionen. Vi samarbetar också med teaterfakulteten vid Academy of Performing Arts i Prag, där man bland annat utbildar dramalärare.

Norge: Høgskolen i Bergen är en högre, statlig utbildningsinstans som grundades i augusti 1994 efter att man slagit samman sex stycken oberoende institut i Bergen i Norge. Det totala antalet studerande är cirka 7 000, och högskolan har 750 anställda. Høgskolen i Bergen är organiserad i 3 fakulteter: Den pedagogiska fakulteten, den tekniska fakulteten och fakulteten för hälsa och samhällsvetenskap. Høgskolan har en stark tradition när det gäller lärarutbildning i konstnärliga ämnen: drama, dans, musik, bildkonst och norska (språket och litteraturen). Den pedagogiska fakulteten har ett center för konst, kultur och kommunikation (SEKKK).

Den dramatiska institutionen har i Norge varit föregångare på området drama-utbildningar sedan 1971, då den första ettåriga heltidsutbildningen för dramalärare i Norden etablerades. Institutionen erbjuder ett flertal dramakurser – från introducerande

dramakurser i den allmänna lärarutbildningen via utbildningar på kandidatnivå till en tvåårig masterutbildning i dramaundervisning.

Palestina: Theatre Day Productions (TDP)

"Jag går på teater eftersom jag vill se något nytt, tänka, beröras, ifrågasätta, ha roligt, lära mig, bli omskakad, bli inspirerad, vidröra konsten."

Theatre Day Productions vill att drama, teater och kreativ verksamhet ska vara en regelbundet återkommande del av livet för ungdomar i Palestina, så att unga människor kan hitta sin egen röst, självkänsla och kreativitet.

Företagets arabiska namn "Ayyam Al Masrah" (teaterdagar) kommer från kampen för att varje palestinskt barn en dag ska få minst en "teaterdag" per skolår. TDP skriver pjäser med vuxna och uppträder för barnen. Vi gör också föreställningar tillsammans med barn som uppträder för barn. TDP har satt igång både ett ungdomsteaterföretag och en skådespelarutbildning. Programmet genomförs på regional nivå: för närvarande i Gazaremsan och på Västbanken.

Portugal: Tekniska universitetet i Lissabon (UTL) har som mål att främja, utveckla och förmedla högkvalitativa vetenskapliga, tekniska och konstnärliga kunskaper. Dessutom ska man främja forskning, innovation och entreprenörskap och samtidigt anpassa verksamheten till samhällets föränderliga behov när det gäller etiska principer, kultur och internationalisering.

UTL är ett europeiskt forskningsuniversitet från 2000-talet, med stor beredskap för de nya utmaningarna i samhället. Universitetet är ledande inom sina kunskapsområden och utbildar akademiker och forskare enligt mycket högt ställda normer.

Den idrottsvetenskapliga fakulteten (FMH) är Portugals äldsta fakultet för utbildning inom idrott och fysisk aktivitet. År 1975 blev FMH en del av det tekniska universitetet i Lissabon. Detta var resultatet av fakultetens långa historia, som kännetecknats av successiva omformuleringar av dess mål och av en anpassning till samhällets behov så som dessa tolkades av institutionens föregångare – det nationella institutet för idrottsutbildning (INEF) från 1940 till 1975 och det högre institutet för idrottsutbildning (ISEF) fram till 1989.

Institutionen, som ursprungligen fokuserade på idrottsutbildning i skolor och som hade stark tonvikt på pedagogik, är numera en fakultet öppen för ett bredare urval studieområden av intresse för flera olika samhällssektorer – utbildningssystemet, idrott, hälsa, industri och humanistiska ämnen – med vilka den har ett livfullt och ömsesidigt gynnsamt samarbete.

Serbien: NGO CEDEUM Centre for Drama in Education and Art grundades den 29 oktober 1999, men dess grundare hade arbetat inom detta område under de senaste 25 åren som främjare av drama/teater i undervisning och konst. I CEDEUM samlas experter på detta område i Belgrad och organisationen har ett brett nätverk av samarbetspartners, både från Belgrad och från resten av landet. CEDEUM:s mål är att främja drama och teater inom alla aspekter av det pedagogiska, konstnärliga och sociala arbetet via projekt, workshops, seminarier, expertmöten och arbetspresentationer. CEDEUM är särskilt involverade i att utbilda pedagoger och konstnärliga utövare och man engagerar sig också i seminarier och utbildningsprogram som bygger på metodiken inom DIU (drama i undervisningen) och TIU (teater i undervisningen) för förskolelärare och lärare på låg- och högstadienivå i Serbien. Experterna från CEDEUM arbetar aktivt med att införliva drama i skolorna och har också en aktiv roll i att påverka nationella politiker att främja och införa dramaverksamhet i utbildnings- och kultursystemet och det sociala arbetet. CEDEUM är också anordnare av "Bitef Polyphony": ett särskilt drama-/teaterprogram inom Belgrads internationella teaterfestival BITEF – New Theatrical Trends (i mitten av september) som fokuserar på nationellt, regionalt och internationellt utbyte av drama-/teatererfarenheter, samarbete, nätverkande, workshops och arbetspresentationer inom områdena konst, utbildning och socialt arbete. CEDEUM är medlem i och nationellt center för IDEA – International Drama/Theatre and Education Association.

Sverige: Kulturcentrum för barn och unga i Umeå startade 1974 och utgör idag en av landets större och äldsta barn- och ungundercentrum. Kulturcentrum erbjuder skolorna olika former av kulturpedagogiska och interaktiva program där det egna skapande alltid står i fokus. För pedagogisk personal genomförs kulturella utbildningsprojekt i form av fortbildning och vägledning i kreativa läroprocesser och på fritiden erbjuds barnfamiljerna offentliga föreställningar och pedagogiska program.

"Teatermagasinets" teater- och dramagrupper för barn och ungdomar utgör en viktig del av verksamheten och teater- och dramagrupperna för unga med olika former av funktionsnedsättning har hög prioritet. I maj och december varje år genomförs en teaterfestival med alla barn och ungdomar.

Umeå är den största staden i norra Sverige och också en av de snabbast växande. Umeå har två universitet och 114 000 invånare och medelåldern är 38 år. Mer än hälften av alla som bor i Umeå kommer från andra delar av landet eller världen än den egna regionen. Umeå ska tillsammans med Riga vara europeisk kulturhuvudstad år 2014. Staden vill etablera sig som en av Europas många kulturstäder. En stolt, framåtsträvande stad i ett integrerat och

mångfasetterat Europa, som bygger på delaktighet och samskapande och som kännetecknas av nyfikenhet och passion. Programmet för Umeå 2014 har inspirerats av de åtta samiska årstiderna, och året kommer att innehålla många möjligheter till inspirerande möten och kulturella utbyten.

Besök www.dramanetwork.eu om du vill komma i kontakt med någon av konsortiemedlemmarna

Teater och drama i undervisningen – Vad är det?

Barnen ser på flyktingflickan Amani och pojken George, som interagerar på en nedlagd järnvägsstation. Amani och George gestaltas av två skådespelare. Samspelet mellan de två flyktingbarnen är fyllt av spänning. Amani är rädd, George är aggressiv – han är också rädd. De kan inte tala med varandra. En av eleverna, en sjuårig flicka som ofta är tyst och en smula frånvarande, knackar en av de vuxna som arbetar med programmet på axeln. ”Jag vet vad problemet är”, säger hon. Den vuxna uppmärksammar skådespelaren som leder programmet på att barnet vill dela med sig av sina insikter till resten av eleverna. ”Hans historia är hennes historia” observerar hon självsäkert, ”och hennes historia är hans, men det inser de inte”. Betydelsen blev uppenbar för alla i rummet, och ett stilla allvar spred sig. Uppgiften för alla involverade var nu att fördjupa denna förståelse och dela den med George och Amani. Detta var drama när det är som bäst.

Suitcase – ett TIU-program för barn i åldern 6–7 år

Dramat Som om (As if)

Låt oss börja med en bred definition av ordet drama, som härstammar från det grekiska ordet Dran – att göra. Drama är något *betydelsefullt* som görs eller utspelar sig. I vårt arbete är det handling som utforskas i tid och rum i ett fiktivt sammanhang.

Drama och teater är en upplevelse som delas av dem som är involverade som deltagare eller publik, där misstron upphävs och de kan föreställa sig och agera **som om** de vore andra personer än sig själva – på en annan plats och i en annan tid. Det finns många aspekter av den föreställda upplevelsen av **som om**.

Drama är en inramad aktivitet där rolltagning lär deltagarna att tänka och/eller agera **som om** de befann sig i en annan miljö och att reagera **som om** de tillhörde en annan uppsättning historiska, sociala och interpersonella förhållanden. Detta är källan till dramatisk spänning. I dramat föreställer vi oss det verkliga i syfte att utforska det mänskliga tillståndet.

Att spela en roll i ett skådespel eller påta sig en roll i ett drama är en mental attityd, ett sätt att hålla två världar i huvudet samtidigt: den verkliga världen och en värld av dramatisk fiktion. Betydelsen och värdet av drama ligger i dialogen mellan dessa två världar och människorna bakom dess representationer: den verkliga och den agerade, åskådaren och deltagaren, skådespelaren och publiken. Och i föreställningen visar vi inte bara upp oss för andra utan får också se oss själva, vilket gör att drama är en handling av "självskapande".

DICE – Teater och drama i undervisningen (TDIU)

Spektrat av arbeten som ingick i detta forskningsprojektet är både brett och mångfasetterat. Det omfattar en mängd olika processer och element i en rad olika sammanhang med många olika former för och infallsvinklar till drama och teater. Det vi har gemensamt är dock att vi bryr oss om unga människors behov och ser på vårt arbete i en pedagogisk ram, oavsett om det sker på en skola eller i något annat inlärningssammanhang. Vi har följaktligen valt den allmänna termen *teater och drama i undervisningen* för att beskriva arbetet som utförs av partnererna i DICE-projektet.

Varför skiljer vi mellan teater och drama?

Det arbete som utforskas i den här publikationen, och vi antar att detsamma gäller teater- och dramaarbete överallt, fungerar i en oavbruten följd (ett kontinuum) med process i den ena änden, via utforskning, delning, utarbetande, presentation och bedömning och framförande i den andra änden. Den grundläggande skillnaden mellan de två ändarna av spektrat är skillnaden mellan *process* och *produkt*.

Ett **teaterstycke** skapas och utformas med publiken i fokus. Processen med att spela teater kan vara lärande i sig själv – vi måste förstå vad vi spelar för en publik, vi lär oss färdigheter för att kunna framföra ett skådespel – men teaterstyckets *funktion* är att visa upp något för andra människor, oavsett vad varje enskild individ får ut av att uppträda.

För att ett uppträdande ska bli en begivenhet och inte bara en tom effekt krävs det dock djup. Teater kan inte vara teater om skådespelaren inte medvetet är uppdelad inom det estetiska rummet, både jag och icke-jag – såvida det inte finns en uppdelning mellan det estetiska rummet och publiken och det dramatiska evenemanget inte låser upp och exponerar publiken för de mest extrema situationer, dilemman och känslor knutna till människornas hela känsloregister, vare sig detta sker andligt, känslomässigt, psykologiskt, fysiskt osv.

För att citera Eric Bentley²:

*I teatern spelar **A** (skådespelaren/rollinnehavaren) **B** (rollen/föreställningen) för **C** (publiken) som är mottagaren.*

Drama är å andra sidan inte så fokuserat på inläring av teaterfärdigheter eller produktion utan handlar mer om att konstruera en föreställd upplevelse. Drama skapar dramatiska situationer som ska utforskas av deltagarna och bjuder in dessa att ta reda på mer om processen bakom de olika situationerna. I dramat kan perspektiven här och nu förskjutas, problem identifieras och ibland till och med lösas, samtidigt som vår förståelse för problemen fördjupas. Fokus ligger på processen: Det är en social aktivitet som är beroende av många röster, perspektiv och rolltagning och som fokuserar på uppgiften snarare än på enskilda intressen och som hjälper deltagarna att se med nya ögon. Det här tillvägagångssättet ger möjlighet att undersöka koncept, frågeställningar och problem som är centrala för det mänskliga tillståndet och skapar också utrymme för reflektion och för att skaffa sig nya kunskaper om världen. Drama fokuserar i högre grad på att ge barnet en "genomlevd" upplevelse, med det agerande ögonblicket, snarare än att spela upp ett inövat ögonblick. Dramat rör sig längs ett undervisningskontinuum som innefattar många former, från enkelt rollspel som är väldigt likt barns lek till en helt strukturerad delning (inklusive visning), men fokus förblir på att identifiera inläringssituationer och hur dessa ska organiseras.

*I drama är **A** (skådespelaren/den agerande) både **B** (roll) och **C** (publik) samtidigt, i en iakttagelseprocess där de medverkande är både observatörer och deltagare.*

Pedagogiskt sett går en del av vårt arbete ut på att utbilda ungdomar i teater- och dramafärdigheter så att de kan spela teater eller förmedla dessa färdigheter till andra genom utbildning. Men det finns också en djupare aspekt och en bredare potential inom teater och drama i undervisningen: att använda dramatisk konst till att sammanföra tanke och känsla så att unga människor kan utforska och reflektera över ett ämne, testa och prova nya idéer, förvärva nya kunskaper, skapa nya värderingar och bygga upp sin självtillit och självkänsla.

² Bentley, Eric (1964). *The Life of Drama*. New York: Applause Theatre Books.

DICE-projektet – Vår grundsyn

"Jag går på teater eftersom jag vill se något nytt, tänka, beröras, ifrågasätta, ha roligt, lära mig, bli omskakad, bli inspirerad, vidröra konsten."

– **Barn i Palestina**

*"Det hjälper när du inte kan sätta ord på en sak. När du agerar ut det, kan människor se vad du tänker. Men när du [bara] säger det, säger de bara "mm, OK" utan att egentligen förstå vad du menar. Jag tror att människor har lättare att lära sig när de gör någonting praktiskt och inte bara sitter där och skriver eller lyssnar." – **Barn i Birmingham***

*"Ett barn kan ta till sig alla färdigheter i ett slutet samhälle utan att ha förmågan att bedöma eller ifrågasätta samhällets värderingar. Vi behöver andra sätt att öppna ett barns sinne för de djupare frågorna om samhället och mänskligheten, inte bara för att utmana barnet utan också för att lära det att utmana oss och vår kultur. Kanske finns det något som är viktigare än att utveckla kognitiva färdigheter, kanske kan vi hjälpa även ett aldrig så litet barn att börja söka efter kunskaper och utveckla egna värderingar och livsfilosofier. – **Teaching Children to Think, Robert Fisher (1990)***

Likasinnade konstnärliga pedagoger

Grundsynen som genomsyrar DICE-projektet har utvecklats genom praxisen i själva forskningsprojektet. Den återspeglar vårt eget lärande, vår samarbetsanda och den pågående processen som vi är involverad i genom teater och drama i undervisningen. Vi gör inte anspråk på att vara någon absolut auktoritet när det gäller teori och praktik inom teater och drama i undervisningen. Vi är en grupp konstnärliga lärare och pedagoger inom humanistiska ämnen som har sammanstrålat eftersom vi delar vissa grundläggande värderingar som genomsyrar det arbete vi utför. Bland dessa värderingar finns ett engagemang för att måna om och hjälpa ungdomar att utvecklas. I egenskap av dramapedagoger och dramautövare arbetar vi tillsammans med ungdomar och utbildar också andra i att göra det. Vi utgår från grundtanken att barn och ungdomar inte är outvecklade vuxna utan i stället mänskliga varelser med egna rättigheter och som bör behandlas rättvist och ges lika möjligheter. Vi anser att samhället alltför lätt förbiser sitt ansvar att behandla ungdomar på ett sådant sätt.

Behov av förändring

"Man vill förbättra social sammanhållning och utveckla demokratiskt medborgarskap, vilket förutsätter att människor är kunniga, engagerade och aktiva. Detta innebär att de kunskaper, färdigheter och kunnande som behövs förändras."

– Förslag till Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande, s. 3.

Om vi ska kunna ta itu med välgrundade frågeställningar om "social sammanhållning och utveckla demokratiskt medborgarskap" anser vi att det behövs ett paradigmskifte inom utbildningen, en strategi som går längre än den överföringsmodell som för närvarande dominerar och som kräver att barnet tar till sig "färdiggjord", testbar kunskap som huvudsakligen bygger på att få godkänt i olika prov. Det blir allt svårare för lärarna att se den unga människan bakom målbetyg och bedömningskriterier. Och för de lärare som faktiskt lyckas, är det ändå svårt att i de alltmer restriktiva och föreskrivande kursplanerna verkligen nå den unga människan. Att många lärare ändå gör det, vittnar om deras engagemang för sina elever och för lärandet. Program som exempelvis PISA (Programme for International Student Assessment),³ som syftar till att "förbättra" utbildningspolicyer och utbildningsresultat genom regelbundna utvärderingar fokuserar på den typ av mätningar som är snäva och som inte tar hänsyn till potentiell utveckling.

Om man anser att dåliga resultat i utbildningssystemet främst beror på fel i utvärderingen av lärare och elever så verkar det helt logiskt att skapa bättre verktyg för att mäta elevernas läs- och skrivkunnighet, matematikkunskaper och naturvetenskap. Men utbildningskulturen har sin grund i andra, mycket allvarigare problem.

Vi organiserar och hanterar vår förståelse av världen på huvudsakligen två sätt: logiskt-vetenskapligt tänkande och narrativt tänkande.⁴ Det traditionella utbildningssystemet är knutet till det förstnämnda och ser på berättarkonsten som ett "mervärde" snarare än som en nödvändighet. Men det är med det narrativa tänkandet som en person kan konstruera en identitet och hitta en plats i sin kultur. Undervisningen måste också odla detta sätt att tänka och agera och också nära det: vårt framtida samhälle är beroende av det. Vi behöver en blandning av **båda** tänkesätten för att skapa framtidens aktiva medborgare.

Kraften i teater och drama i undervisningen

Teater och drama i undervisningen kan vara ett dynamiskt verktyg för att uppnå fusionen mellan dessa båda tänkesätt – ett helhetsgrepp för barnet som kontextualiserar och förankrar lärandet både socialt och historiskt.

³ PISA har samordnats av organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och är en världsomspännande utvärdering av 15-åriga skolbarns studieresultat. Undersökningen infördes år 2000 och genomförs vart tredje år.

⁴ Se Bruner, Jerome (1996). *The Culture of Education*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

I teater och drama i undervisningen är vårt engagemang både intellektuellt och emotionellt vilket gör inläringen affektiv. Vi kan inte "ge" vår förståelse till någon. Verklig förståelse är något som känns. Det är endast om förståelsen känns, som den kan integreras i våra sinnen och forma våra värderingar.

Teater och drama i undervisningen ger kraft åt och odlar självtillit och bygger självförtroende. I det dagliga livet som förflyter i en jämn lunk har vi svårt att betrakta vårt "själv" från inuti en situation och utöva kontroll över tankar och känslor. När vi arbetar i dramaläget utvecklar vi vår "självvårdning", dvs. vår förmåga att vara medvetna om oss själva i en viss situation. Detta hjälper oss att ta ansvar för oss själva. Om vi inte kan göra det kan vi heller inte ta ansvar för andra.

I stället för att känna rädsla för "andra", vilket ger näring åt fördomar och hat, uppmuntrar teater och drama i undervisningen oss att utforska hur andra tänker och känner. Att få möjlighet att "kliva i någon annan människas skor" främjar empati, något som är mycket svårt att åstadkomma utan tolerans och förståelse.

Teater och drama i undervisningen främjar fantasin och utnyttjar vår unika human-kapacitet så att vi kan föreställa oss det verkliga och räkna med det möjliga. Det förnämnda ger trygghet och det sistnämnda frihet. Denna dialektik frigör sinnet från nuets tyranni. Teater och drama i undervisningen är fantasin i handling.

Rationella tankar kan vara kallt funktionella, men om de genomsyras av fantasi förändras vårt sätt att tänka: vi kan resonera på ett kreativt och humant sätt. Alla delar av den mänskliga tankeförmågan och handlandet behöver få den kreativitet som fantasin tillför för att hjälpa tankarna att gå bortom fakta och redan given informationen.

Fantasin skapar mänskliga värden – och aldrig tidigare har samhället varit i sådant behov att hitta kreativa lösningar på mänskliga problem, för att reflektera över samhället och vad som gör det värt att leva i och samtidigt frammana en bild av nya möjligheter och en bättre känsla för vart vi är på väg och en djup övertygelse om vilken typ av människor vi vill vara.

Fantasin är ett inlärningsverktyg som involverar mer högtstående tankeprocesser och som kan hjälpa oss att tränga djupare in i alla ämnesområden och utveckla nya kunskaper och idéer.

Demokratiskt medborgarskap gynnas av medverkan i teater och drama i undervisningen, eftersom denna aktivitet av naturen är både social och samarbetsinriktad. Om EU-förslaget om nyckelkompetenser för livslångt lärande

försöker uppnå självförverkligande och integration måste våra medborgare bredda perspektiven till en världssyn som ställer grundläggande frågor om vad det innebär att vara människa. Och om teater och drama i undervisningen har något övergripande motiv så är det just detta. Mellan drama och demokrati finns en symbiotisk relation som inleddes i det antika Grekland. Antigone, Medea, Orestes, Oidipus m.fl. dramatiserade mänskliga upplevelser och engagerade sig i människornas problem. Dramat gav röst åt dem – till exempel kvinnor, slavar, offer och de besegrade – som hade svårt att göra sig hörda i samhället. Teatern fungerade som ett demokratiskt offentligt rum, ett utrymme för reflektion som ifrågasatte det grekiska samhällets synsätt. Teater och drama i undervisningen har ärvt denna tradition och tillhandahåller ett tryggt offentligt rum (tryggt eftersom det är fiktivt snarare än verkligt) som är både aktivt och reflekterande och där unga människor kan lära sig och utveckla en "jagkänsla", socialt och psykologiskt.

Framtidens medborgare måste vara världsmedborgare och inte bara medborgare i en nation. Teater och drama i undervisningen gör människors upplevelser allmängiltiga, överskrider nationella gränser och främjar interkulturellt utbyte. Dessutom gör det oss bättre rustade att möta de utmaningar som globaliseringen har skapat. Teater och drama i undervisningen försöker svara upp mot samhällets föränderliga behov – kulturellt och interkulturellt.

Paradigmet teater och drama i undervisningen ger unga människor en individuell och kollektiv röst. Det finns inga svar som är rätt eller fel när det gäller frågor som har att göra med hur vi lever våra liv och förstår vår omvärld. Världen är en öppen fråga, inte en stängd med ett färdigt svar. I det narrativa tänkandet blir eleverna inte efterhärmande utan ges i stället initiativet, vilket hjälper dem att ta kommandot över sin egen inläring.

Vårt arbete

DICE-projektets partner använder teater och drama i undervisningen för att arbeta tillsammans med unga människor och hjälpa dem att skapa mening i sina liv och sin omvärld. I vårt dagliga arbete med barn och unga vuxna används teater och drama i undervisningen som en metod för att hitta en djupare förståelse för många svåra frågor och komplexa problem. Metoden bygger upp en social medvetenhet och bryter tabun och skapar också plats för att analysera sociala och moraliska problem (via föreställningar, interaktivt drama och workshopaktiviteter).

Anledningen till att teater och drama i undervisningen är ett sådant kraftfullt verktyg är att det baseras på text, bild och handling: bilderna finns kvar i minnet långt efter att orden har glömts bort. Vi lär oss ofta bäst genom att göra saker, och teater och drama i undervisningen är en aktiv handling som upplevs i nuet. I vårt arbete eftersträvar vi ofta att deltagarna själva ska kunna ta kommandot över den konstnärliga och pedagogiska processen. Vi arbetar med barn och unga människor i statliga/offentliga skolor, specialskolor och i aktiviteter som bedrivs efter skoltid. Deltagarna har olika sociala och ekonomiska bakgrunder och olikartade behov: vissa är döva eller hörselskadade,

andra har inlärnings- eller beteendesvårigheter och/eller emotionella svårigheter medan ytterligare andra ofta betraktas som "kapacitetssvaga" eller misslyckas med studierna. Varje dag ser vi att vårt arbete stärker varje enskilt barn eftersom det är inkluderande, och att unga människor "blir ett huvud längre" när de deltar i teater och drama i undervisningen.

Forskningsresultat – En sammanfattning av de viktigaste resultaten

DICE-forskningen var en longitudinell, flerkulturell studie vilket på det hela taget innebär att vi har mätt effekten av teater och drama i undervisningen i olika kulturer (tvärkulturellt) under en viss tidsperiod (longitudinellt).

Som vi förklarat tidigare i kapitlet DICE-projektet har vi undersökt följande **fem** av de åtta **Lissabon-nyckelkompetenserna**:

- Kommunikation på modersmålet
- Lära att lära
- Interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborgerlig kompetens
- Entreprenörskap
- Kulturella uttrycksformer

Och vi har också lagt till en egen kompetens:

- Allt detta och mer därtill, vilket är den universella kompetensen för vad det innebär att vara människa

och denna har vi inkluderat i diskussionen om forskningsresultaten.

I den slutliga databasen har vi uppgifter från sammanlagt 4 475 elever, från 12 olika länder, vilka har medverkat i 111 olika typer av dramaprogram. Vi har dessutom samlat in uppgifter från eleverna, deras lärare, ledarna för teater- och dramaprogrammen, oberoende observatörer, externa bedömare och ledande teater- och dramaexperter. Utformningen av forskningen var komplex, urvalet i undersökningen stort och omfattande, och resultaten ska enligt planen publiceras i detalj under de kommande åren.

Vad berättar då undersökningen för oss om elever som deltar regelbundet i aktiviteter kopplade till teater och drama i undervisningen?

Här kommer en kort sammanfattning: I jämförelse med kamrater som inte deltagit i några program för teater och drama i undervisningen kan man säga följande om dem som deltagit i teater och drama i undervisningen:

- De får genomgående högre betyg.
- De känner sig säkrare på att läsa och förstå arbetsuppgifter.

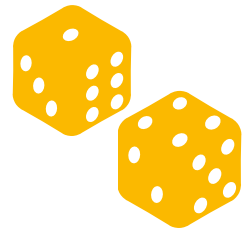
- De känner sig säkrare på att kommunicera.
- Sannolikheten för att de ska känna sig kreativa är större.
- De tycker bättre om att gå i skolan.
- De tycker bättre om skolaktiviteterna.
- De är bättre på problemlösning.
- De är bättre på att hantera stress.
- De är betydligt mer toleranta mot minoriteter och utlänningar.
- De är mer aktiva som medborgare.
- De visar ett större intresse för att rösta på alla nivåer.
- De är mer intresserade av att delta i offentliga frågor.
- De visar större empati och bryr sig om andra människor.
- De är mer öppna för att växla mellan olika synsätt.
- De visar större innovationsförmåga och entreprenörskap.
- De visar större engagemang för sin framtid och har fler planer.
- De är betydligt mer intresserade av att delta i olika typer av konst och kultur och spelar inte bara teater, utan skriver också och ägnar sig åt musik, filmer, hantverk samt deltar i alla sorters konstnärliga och kulturella aktiviteter.
- De tillbringar mer tid i skolan, läser mer, gör mer hemarbete samt leker, talar och tillbringar mer tid med familjemedlemmar och tar hand om yngre syskon. Däremot tillbringar de mindre tid framför tv:n och med att spela dataspel.
- De gör mer för sina familjer, är mer benägna att arbeta vid sidan om studierna och ägnar sig i större utsträckning åt kreativa aktiviteter, antingen på egen hand eller i grupp. De går oftare på teater, utställningar, museer och bio, och de ägnar sig oftare åt att fotvandera och cykla.
- Sannolikheten för att de har en central roll i sin klass är större.
- De har en mer utvecklad känsla för humor.
- De är mer hemkära.

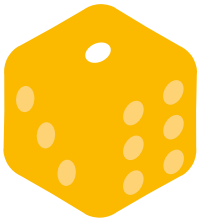
Om du vill veta mer om undersökningsmetoden och resultaten kan du läsa sektion B i boken: *The DICE has been cast – research findings and recommendations on educational theatre and drama.* (*DICE-tärningen är kastad – forskningsresultat och rekommendationer beträffande teater och drama i undervisningen.*)

B

Så här förbättrar teater och drama i undervisningen nyckelkompetenserna

Varje dokumenterat exempel är en reflektion av det utvecklingsstadium som parterna har nått. Det är ett försök att förmedla det vi fått veta om vilken roll teater och drama i undervisningen spelar och vår praxis som konstnärliga pedagoger.

Lära att lära

Definition: "Lära att lära" är förmågan att inleda och fullfölja en inlärningsprocess. Enskilda individer bör kunna organisera sin egen inläring och hantera tiden och informationen på ett effektivt sätt, både enskilt och i grupp. I kompetensen ingår en medvetenhet om den egna inlärningsprocessen och inlärningsbehoven och också en förmåga att identifiera tillgängliga möjligheter och klara av eventuella hinder för att möjliggöra en effektiv inläring. I detta ingår att införskaffa, bearbeta och införliva nya kunskaper och färdigheter samt söka och dra nytta av vägledning. Kompetensen "lära att lära" uppmuntrar eleverna att bygga vidare på tidigare kunskaper och livserfarenheter för att sedan tillämpa dessa i olika sammanhang – hemma, på jobbet och inom i skolan. Motivation och självtillit är avgörande faktorer för en individs kompetens.

1. Suitcase – dramaworkshop, Big Brum Theatre in Education Company

Varje resväska har en egen historia att berätta, och i denna interaktiva workshop utforskas en gästarbetares/flyktings historia med hjälp av en resväska som centralt objekt. Varje föreställning är indelad i 6 enheter. Workshopen börjar med att en plats skapas, varifrån deltagarna bygger upp historien.

Det finns inget förutbestämt slut eller önskat resultat. Workshopen följer en strukturerad ordningsföljd men präglas också av en stor frihet där deltagarna ges möjlighet att vara kreativa. Strukturen utvecklas i enlighet med vad ungdomarna tillför och hur de tolkar materialet. Handledaren har inget "budskap" att förmedla. Handledaren fungerar som medlare mellan gruppen och situationen (världen i dramat och dess olika betydelseskikt) och hjälper deltagarna att söka förklaringar (förståelse) med hjälp av sin fantasi. Workshopen har två huvudfunktioner: att skapa utrymme för unga människor att prova sina värderingar samt att möjliggöra en "lära att lära"-process där de unga blir aktiva aktörer i sitt eget lärande, införlivar nya kunskaper och färdigheter i sin livserfarenhet så att de kan bemöta de utmaningar som materialet innehåller, bli medvetna om den individuella och kollektiva inlärningsprocessen och ta ansvar för att fördjupa sin utforskning av materialet.

Den här versionen av *Suitcase* är avsedd att handledas av en lärare/konstnärlig pedagog. Under sessionen utforskas situationen genom platsbegreppet, användandet av objekt och i synnerhet Drama Event (DE) – ett DE hänvisar till praxisen med att koncentrera energi på objekt i syfte att hela tiden återskapa innebörden av en situation.

2. *Obstacle Race* – TIU-program, Kava Drama/Theatre in Education Association, Ungern

The Obstacle Race (Hinderloppet) är ett TIU-program (TIU=teater i undervisningen) om människors frihet och om situationer där människor frihetsberövas. Programmet riktar sig till ungdomar på mellan 14 och 16 år. Huvudprogrammet är 120 minuter långt och utforskar relationen mellan skola och demokrati med hjälp av teater och drama som pedagogiska verktyg. Pjäsen baseras vid många tillfällen på improvisation av deltagare och skådespelare.

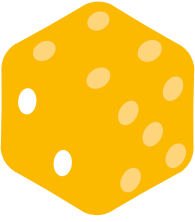

Programmet hade premiär under skolåret 2009/2010 och var ett samarbete mellan Káva Drama/Theatre in Education Association och Krétakör-teatern ("kritcirkeln", en av de internationellt mest erkända, oberoende ungerska teatrarna; regissör: Árpád Schilling). Programmet framfördes sammanlagt 12 gånger, i olika skolor i Budapest och på landsbygden.

Vår avsikt med programmet är att det ska fungera som ett experiment för att hitta nya former i TIU och etablera en ny modell: det kan inkludera många okonventionella, experimentella element (jämfört med traditionell ungersk praxis) både i termer av teater och dramapedagogik.

Programmet är ett utvidgat rollspel som genomförs inuti skolbyggnaden i dess egna utrymmen (klassrum, matsal, foajé, rektorns kontor osv.). Dramalärarna och eleverna har hela tiden roller, och alla rollbyten sker med mycket korta uppehåll eller till och med utan att programmet stoppas överhuvudtaget. Både lärare och elever tillåts – och uppmuntras – att växla roller (från elev till lärare till förälder och tillbaka). "Pjäsen" är i själva verket dramat som vecklar ut sig via arbetet med rollerna. Även om teatermetoder används är det inte ett teaterstycke i ordets rätta bemärkelse, även om det finns ett fåtal sekvenser som skådespelarna har övat in.

Projektet har spelats in flera gånger, och två dokumentärfilmer har gjorts.

Kulturella uttrycksformer

Definition: Förståelse av vikten av att uttrycka idéer, erfarenheter och känslor kreativt i flera olika medier, till exempel musik, teater, litteratur och bildkonst.

Färdigheter: Att uttrycka sig själv genom flera olika medier [...].

Färdigheterna innefattar också förmågan att sätta sina egna kreativa och uttalade ståndpunkter i relation till andras åsikter.

Attityd: En stark identitetskänsla utgör grunden för respekt och [en] öppen inställning när det gäller en mångfald av kulturella uttrycksformer.

3. Den mänskliga handen – dramaworkshop, Høgskolen i Bergen, Norge

Den här dramaworkshopen har skapats med Rembrandts målning *Doktor Tulps anatomilektion* (1632) som utgångspunkt. Workshopen utspelar sig i 1600-talets Europa – guldåldern för det kulturella uttrycket inom den holländska republikens bildkonst och musik. Den behandlar levnadsförhållanden – döden som ett socialt tema, forskning och etik (och omfattar områden som konst, historia, religion och språk). Workshopen består av åtta faser som kan delas in i separata enheter eller separata sessioner. Vissa av faserna kan hoppas över och nya kan läggas till, beroende på hur klassens behov ser ut.

Bild 1: Rembrandt van Rhijn: *Doktor Tulps anatomilektion* (1632) (Tillhör Mauritshuis, Haag)

http://www.hessian.org/heavy_metal/wp-content/uploads/2009/08/the_anatomy_lesson.jpg

Den underliggande frågan (temat) är: Vad innebär det att vara människa?

Deltagarna förflyttas tillbaka i tiden till en annan historisk epok, där de får undersöka hur människorna betraktas och behandlas. Vilka var de rådande värderingarna för flera århundraden sedan? Hur påverkar kunskaperna och traditionerna i en viss kultur levnadsförhållandena? Kan en annan historisk epok ge oss information och hjälpa oss att förstå vår egen tid? Vilka befinner sig längst ned på den sociala hierarkin i dag?

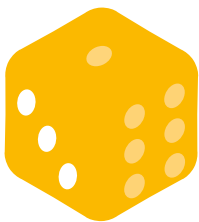
4. *Kids for Kids – The Magic Grater*, Theatre Day Productions, Gaza, Palestina

En av nyckelaktiviteterna i Theatre Day Productions (TDP) program kallas *Kids for Kids*. Varje år skrivs minst två pjäser för denna verksamhet. *The Magic Grater* är en pjäs (av tre) som skrevs 2009. *Kids for Kids* är ett tvåmånadersprojekt för en grupp på 10–20 ungdomar i skolåldern: De första tre veckorna består av en dramaworkshop. Under de kommande tre veckorna får de mest motiverade och lämpade ungdomarna repetera en pjäs, som de under projektets två sista veckor spelar upp för sina kamrater.

Drama används som ett verktyg för att hitta solidaritet och beröringspunkter eleverna emellan, och för att väcka intresset för en typ av inläring som placerar elevernas liv, intressen och initiativ i centrum. I det här specifika projektet studerar man också folksagor som ett instrument för att sätta igång fantasin och kreativiteten hos skolungdomar i syfte att kunna gestalta och hantera deras vardagliga personliga och sociala problem på en imaginär nivå.

Projektet ingick i dramaverksamheten för den palestinska CO-forskningen (Continuos Occasion) i DICE-projektet.

Kommunikation på modersmålet

Definition: Kommunikation på modersmålet är förmågan att i både tal och skrift uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (dvs. att lyssna, tala, läsa och skriva) samt språklig interaktion i lämplig och kreativ form i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang – utbildning, arbete, hem och fritid.*

*Det tillstås att modersmålet kanske inte alltid är medlemsstatens officiella språk och att denna förmåga att kommunicera på ett officiellt språk är en förutsättning för att individen ska kunna delta fullt ut i samhället. Åtgärder för att hantera sådana fall är de enskilda medlemsstaternas ansvar.

5. *Towards the Possible*, Centre for Drama in Education and Art CEDEUM, Serbien

Projektet startades som en del av DICE-forskningsprojektet och gav omedelbara och värdefulla resultat. Det implementerades vid skolan för farmaci och fysioterapi i Belgrad. Projektet genomfördes i en integrerad process och bestod av tio workshops där varje session pågick i 45 minuter. Workshoplektionerna ägde rum en gång i veckan, i följd, och klasserna hade sina workshops/lektioner separat.

Den här workshopen baseras på det episka poemet Banovic Strahinja. Via denna unika episka skildring får eleverna möjlighet att utforska modersmålet och litteraturen via en ny dynamik – att lära sig uttrycka och tolka tankar och känslor i enlighet med den första Lissabon-nyckelkompetensen – kommunikation på modersmålet.

6. Seeking Survival – dramaworkshop, Eventus TIE, Norge

Grunden för denna workshop är ett TIU-program som består av en workshop, en publikinramad föreställning och en uppföljande workshop: Seeking Survival, av Eventus TIE⁵. Detta var Norges bidrag till DICE-undersökningen. Programmet turnerade i fyra skolor.

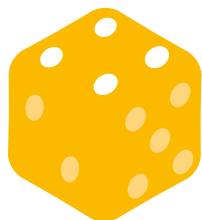
Ett av flera teman i programmet handlade om nyckelkompetensen *kommunikation på modersmålet*. Vad händer när du förlorar

rätten att tala ditt eget språk? I Seeking Survival innebär förlusten av språket också att friheten att tala och uttrycka sig går förlorad. Deltagarna får uppleva en ny dimension av modersmålet. I egenskap av invånare i det fiktiva landet Kombarra får de möjlighet att utforska och uppleva förlusten av en sådan grundläggande frihet. Workshopen syftar till att berika och förstärka deltagarnas förmåga att "uttrycka och tolka tankar, känslor och fakta i såväl muntlig som skriftlig form (lyssna, tala, läsa och skriva.)."

Samtliga deltagare får ikläda sig rollen som flyktingar. De flyr landet tillsammans med läraren som har rollen som ledare för flykten (lärare i roll).

Entreprenörskap

Definition: Initiativförmåga och entreprenörskap är individens förmåga att omvandla idéer till handling. Det innebär kreativitet, innovation och risktagande och förmågan att planera och leda projekt för att uppnå de mål som ställts upp. Detta är ett stöd för de enskilda, inte bara i vardagslivet (både hemma och ute i samhället), utan också i arbetslivet och gör arbetstagarna mer benägna att utnyttja de möjligheter som står till buds. Det är också en grund för mer specialinriktade färdigheter och kunskaper som behövs av dem som etablerar eller bidrar till social eller kommersiell verksamhet.

⁵ Seeking Survival är en omarbetad version av ett tidigare program av Eventus TIE: Fanget i Frihet, som först framfördes på Drama Boreale (nordisk konferens) i Jyväskylä i Finland år 1997.

7. *A bunch meaning business: ett utbildningsprogram i entreprenörskap, Universitetet i Gdansk och POMOST, Polen*

a. Projektsammanfattning

Ett interaktivt program med blandformer av traditionell utbildning och e-utbildning (blended learning) baserat på ett divergent problem i det *utbildningsprogram i entreprenörskap* som utvecklats av universitetet i Gdansk och "POMOST" Association for Humanistic Integration, sponsrat av polska nationalbanken. I programmet ingick (frivilliga) dramaworkshops för elever och lärare i de medverkande skolorna, en "mantle of the expert"-övning och att teamet utarbetar en videopresentation av lösningen på problemet.

Problemet bestod i hur man på bästa sätt skulle rekrytera de mest lämpade medarbetarna till en viss verksamhet, stödja teamet med den idealiska ledaren och testa deras förmåga till lagarbete genom en särskild utmaning för företaget. Elevernas kreativa uppgift var att interagera med virtuella karaktärer för att få tillgång till användbar information, rättfärdiga sina beslut om att anställa de valda karaktärerna och sedan simulera aktiviteter för att utveckla en framgångsrik affärsstrategi. Problemet innefattade också interaktion med publiken (internetcommunityn), vilken man var tvungen att vinna över på sin sida för att den skulle rösta för teamets lösning på problemet.

Programmet kördes för första gången mellan oktober 2009 och maj 2010 i de tre nordligaste distrikten av Polen och omfattade över 350 elever vid 50 olika skolor.

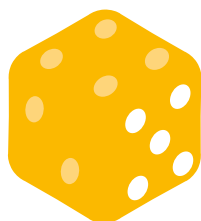
8. *Early Sorrows – dramaworkshop, CEDEUM, Serbien*

Workshopen *Early Sorrows* är en av sessionerna i projektet *Towards the Possible* som skapats för den serbiska undersökningen inom ramen för DICE-projektet. Projektet *Towards the Possible* bestod av två engångssessioner i form av två stycken tvåtimmarsworkshops samt tio på varandra följande sessioner som inföll en gång i veckan. Sessionerna pågick lika länge som en vanlig lektion, dvs. 45 minuter, och inföll på skoltid inom ramen för modersmål- och litteraturundervisningen. Denna särskilda workshop ger ett användbart fokus för Entreprenörskap.

Early Sorrows är en anmärkningsvärd samling historier skrivna av den briljante romanförfattaren, essäisten och översättaren Danilo Kis (1935–1989) – en av de främsta och mest översatta jugoslaviska författarna. Workshopen är avsedd att utforska de viktigaste ämnena i enlighet med kraven i kursplanen samt levandegöra och aktualisera dessa via dramastrukturer där man upprättar en relation mellan skolämnena och elevernas personliga historier och upplevelser.

Projektet kan kopplas till *Entreprenörskap* eftersom det handlade om att omsätta en tänkt idé i en verklig, allmän kampanj för att namnge en gata i Subotica, Danilo Kis födelseort, till minne av den mycket omtyckte och aktade författaren.

Interpersonell, interkulturell och social kompetens samt medborgerlig kompetens

Definition: Dessa kompetenser inbegriper alla beteendeformer som hjälper individen att delta i samhällslivet och arbetslivet på ett effektivt och konstruktivt sätt – särskilt med tanke på att samhället i allt större utsträckning präglas av mångfald – och vid behov lösa konflikter. Medborgerlig kompetens ger individen möjlighet att delta fullt ut i samhällslivet med goda kunskaper om samhällsliga och politiska begrepp och strukturer och ett engagemang för aktivt och demokratiskt deltagande.

9. *The Stolen Exam* – Leesmij, Nederländerna

a. Workshopsammanfattning

Leesmij tillandahöll forumteatersessioner i ämnet "gruppsyck" på fyra olika skolor. Under en 60 minuter lång session fick barnen titta på en kort föreställning och fick också möjlighet att med hjälp av forummetoder diskutera och utforska problemet "gruppsyck" i praktiken.

Målen med workshopen/föreställningen var:

- Att stärka unga människor genom att ge dem exempel att stödja sig mot när de ställs inför en situation eller pressas. De får uppleva hur man kan hantera sådana situationer och vad man kan göra för att ta sig ur dem. Efter att faktiskt ha upplevt dessa situationer i praktiken i forumteatern har de större chans att lyckas med detta. Detta skulle vara en viktig effekt av vårt dramaarbete.
- Att sätta sig in i förtryckarens situation. Han eller hon är ofta lika osäker som den person som han/hon undertrycker. När människor förstår detta blir de mindre benägna att bara "haka på" en dominant person i gruppen och kan till och med tänkas hitta modet att stå upp för den undertryckta personen.
- Att ge ungdomarna större insikt i sitt eget och andras beteende. Människor är ofta inte medvetna om sitt eget beteende. Vi har velat öka ungdomarnas medvetenhet om sitt eget beteende och också deras vilja att reflektera över det. Vår förhoppning var också att de – efter att ha medverkat i pjäsen där någon gör något på grund av grupstryck – skulle vara bättre rustade att känna igen en sådan situation när den inträffar i verkligheten. Detta skulle enligt vår förhoppning i sin tur göra det enklare att kliva ut ur situationen mentalt, begrunda den och hitta en strategi för att hantera den.
- Att förse ungdomarna med en utgångspunkt för att tala om sådana frågor och ge dem en möjlighet att hänvisa till sessionen.

10. *The Teacher – Teater i undervisningsprogram, Sigma Art, Rumänien*

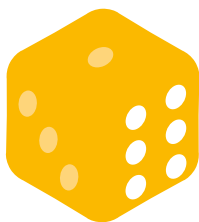
Det här två till tre timmar långa *TIU*-programmet som skapats av Sigma Art Cultural Foundation for Youth baseras på en trilogi skriven av Jean-Pierre Dopagne. När vi upptäckte hur hans pjäser påverkade unga människor beslutade vi oss för att använda pjäsen i ett *TIU*-program. Programstrukturen bygger på en workshop före föreställningen, en interaktiv föreställning med diskussioner mellan skådespelarna och publiken mellan scenerna och en workshop efter föreställningen.

Programmet försöker få studenter att inse den stora potentialen som finns i relationen mellan elev och lärare – en potential som skulle kunna bilda grunden till ett nytt synsätt för utbildning och omvandla klassrummets interna dynamik. Det syftar till att utmana eleverna att se saker och ting från en annan synvinkel, att

tydliggöra mänskliga dilemman och problem i processen och att hitta nya metoder för att analysera livsvillkor och levnadssituationer.

The Teacher turnerade i skolor i Bukarest, och 300 ungdomar från högstadieskolor bjöds in till ACT-teatern (Bukarests första rumänska, professionella oberoende teater, grundad av skådespelaren Marcel Lure i april 1995) för att se föreställningen som ingick i ett stort kultur- och utbildningsprojekt för ungdomar, med stöd från rådhuset.

Allt detta och mer därtill ...

*Definition: Nummer 6 på vår DICE-tärning innefattar de första fem kompetenserna men lägger dessutom till en ny dimension eftersom teater och drama i undervisningen i grund och botten handlar om **den universella kompetensen för vad det innebär att vara människa**. Om vi ska kunna öka delaktigheten i olika samhällssammanhang och utveckla det demokratiska medborgarskapet krävs en moralisk kompass för att lokalisera oss själva och varandra i världen. Vi måste börja omvärdera och skapa nya värden och skapa en bild av ett samhälle värt att leva i och en starkare känsla för vart vi är på väg, så att insikten om vilken typ av människor vi vill vara blir djupare.*

11. *A Window – TIU-program (teater i undervisningen)*, Big Brum Theatre in Education (TIE) Company, Storbritannien

Ett TIU-program som skapats av Big Brum TIE Company, baserat på en ny ungdomspjäsa av Edward Bond. *A Window* är ett anmärkningsvärt teaterstycke: en inblick i de komplicerade problemen med att vara människa i en omänsklig värld, i relationen mellan individen och samhället, mellan illusion och verklighet, fritt val och tvång. Pjäsen är stundtals oroande, men den är hela tiden medkännande och utstrålar mänsklighet. Programmet använder begrepp som sett/osett, överleva/leva, oskuld/kompromiss för att utforska detta. Strukturen är indelad i en workshop före föreställningen, en föreställning med interaktion mellan scenerna och en workshop efter föreställningen.

A Window – och programmets centrum som företaget Big Brum definierade det – handlar huvudsakligen om vad det innebär att vara människa och är ett dokumenterat exempel som illustrerar dramats påverkan på den universella kompetens som i DICE-projektet definieras som *Allt detta och mer därtill ...*

Programmet har turnerat i skolor i West Midlands och på nationell nivå samt till Västbanken, Palestina mellan oktober 2009 och januari 2010.

Programmet var drivfjädern till den brittiska engångsundersökningen inom ramen för DICE-projektet.

12. *Puppets* – TIU-program, Káva Drama/Theatre in Education Association, Ungern

Detta 150 minuter långa TIU-program (teater i undervisningen) handlar om frihet, förpliktelse och nödvändighet. Skådespelaren/dramalärarna och de unga deltagarna tänker och uppträder tillsammans, med teatern och dramat som verktyg. Tonvikten ligger på om, var och när vi verkligen kan vara oss själva mitt i all den press som våra tilldelade roller i samhället och de tillhörande förväntningarna medför. Teaterstycket – som fokuserar på kläder (kostymerna vi bär) – undersöker beteenden, förväntningar, måsten och tankar som vi påtar oss tillsammans med våra kläder. Historien kretsar kring en ung prins.

Projektet kan inte genomföras och drivas utan dessa grundläggande förutsättningar: Skådespelaren/dramalärarna, historien och dramasisituationen måste dra in barnen i en kollektivt utforskande såväl emotionellt som intellektuellt, och barnen måste ges möjlighet att prata fritt, utan rädsla.

Målet med programmet är att de unga deltagarna tillsammans ska reflektera över de frågeställningar som väcks i historien (teaterdelen av programmet) från så många olika synvinklar som möjligt. Teaterstycket fokuserar på en av mänsklighetens mest fundamentala frågor: vem är jag egentligen?

C

Ytterligare ett kast med DICE-tärningen – Vad du kan göra

Att utveckla användandet av teater och drama i undervisningen och hur du kan få reda på mer.

Den här sektionen ska ägnas åt vad du kan göra härnäst, för att utveckla teater och drama i undervisningen i din miljö:

När du kastar en tärning (eng. dice) vet du inte vilket nummer som kommer upp. Under tiden den rullar finns ett ögonblick av spänning, förväntning och till och med förhoppning ... Det är denna spänning, förväntan och förhoppning som du bör eftersträva när du ägnar dig åt teater och drama i undervisningen. Du vet aldrig exakt vad nästa kast med tärningen kommer att ge. Detsamma gäller för varje stadium i en drama- eller teaterprocess eftersom alla deltagare har möjlighet att påverka varje steg på vägen.

Och även om du inte alltid "slår en sexa" i ditt dramaarbete så får du, precis som i tärningsspel, alltid en andra chans. Och ibland kan en etta vara precis lika användbar som en sexa. Du kan alltid agera utifrån resultatet av tärningskastet.

För att teater och drama i undervisningen ska kunna hållas vid liv och utvecklas på nya platser finns det många viktiga aktörer som måste engagera sig i DICE. Vi ska här nämna några av dem:

Lärare

Lärarna känner sig ibland isolerade i sitt arbete. Den påfrestande tidspressen och den ibland rutinmässiga arbetsgången gör att vi tenderar att glömma bort saker: saker som en gång stärkte oss och våra elever, inspirerande ögonblick, spänningen med att dela något nytt och spännande. Ibland hindrar pressen oss från att försöka hitta alternativa undervisningsmetoder eller förbättra det vi redan gör. Om du känner att det skulle behövas en – aldrig så liten – förändring i ditt klassrum eller på din skola har du nu chansen. Ge dig själv chansen att använda DICE – och att göra skillnad:

1. **Plocka fram schemat** och välj något från den kursplan du arbetar med just nu. Försök sedan utarbeta en dramaberättelse som ram för utforskning. Den behöver inte vara längre än tio minuter.
2. **Gå till SEKTION B i den här boken** och använd ett av exemplen som inspiration för att skapa en egen dramastruktur.
3. **Knacka på dörren till rektorns kontor** och berätta för honom/henne vad er skola kan göra för att utarbeta en strategi för att införliva teater och drama i undervisningen (och därmed utveckla skolans profil).
4. **Gå fram till en kollega** och knacka honom/henne på axeln med öppningsrepliken: "Vill du vara med på min nästa dramasession?" (Detta skulle kunna vara bra för dig i utvärderingssyfte men också för att få råd, inspirera din kollega eller kanske inleda ett kollegialt samarbete – teamundervisning.)
5. **Ring ett samtal** och bjud in en TIU-grupp, en teatergrupp eller en teater-/dramapedagog till din skola.
6. **Tänk på din favoritkonstnär, favoritkonstform eller något som har inspirerat dig** (exempelvis en pjäs, film, målning, roman, poem, dans, fotografi, musik eller till och med upphovsmännen bakom), och använd detta för att forma en idé till ett drama som kan intressera dig och dina elever – undersök om detta skulle kunna ingå i din nuvarande kursplanering.

Rektorer

Som rektor har du en viktig roll i skolans vardag, barnens upplevelser och inlärning och givetvis också skolans profil. En skola som prioriterar konsten – och erkänner den pedagogiska kraften hos teater/drama – kommer samtidigt att underbygga den generella

utvecklingen, inlärnigen och självkänslan hos eleverna. De första stegen i denna riktning är inte ekonomiska, men det krävs öppenhet från dig och din personal för att möjliggöra förändring och utveckling. Prova DICE och se vad som kan hända på er skola!

1. **Bilda ett idébanksteam** med lärarna i konstnärliga ämnen på din skola och utveckla ett projekt för de konstnärliga ämnena med teater/drama som den centrala aktiviteten.
2. **Berätta för en rektorskollega** om din skolas nya profil för teater och drama i undervisningen.
3. **Ansök om finansiering** för att förverkliga ett projekt inom teater och drama i undervisningen för a) högpresterande elever och b) lågpresterande elever i din skola.
4. **Besök en TIU-grupp eller en teater-/dramapedagog** i närområdet, i syfte att inleda ett samarbete. (Om det inte finns några TIU-grupper i ditt område kan du kontakta en teatergrupp som vill göra något mer än att bara underhålla.)
5. **Hitta det rätta utrymmet för teater och drama i din skola.** Om det finns ett särskilt teater-/dramarum, hur kan det förbättras? Om det inte finns något sådant, hur kan skolan skapa ett?
6. **Bjud in en specialistpedagog inom teater/drama** som kan leda skolans nästa internutbildning för personalen.

Teaterkonstnärer

De flesta teaterkonstnärer väljer att uppträda för en vuxen publik. Inom vår kultur (i DICE-länderna) har teater för barn och ungdomar inte samma status som teater för vuxna eftersom barn och ungdomar inte åtnjuter samma respekt som vuxna. Teaterkonstnärer som arbetar för och med en yngre publik kan dock vittna om ärligheten, kraven och utmaningarna som den unga publiken erbjuder – och om du ger dig i kast med de interaktiva genrererna kommer du att förstå betydelsen av ditt arbete på ett helt nytt sätt. Om du arbetar med barn och ungdomar får du gärna använda DICE för att komma i kontakt med andra teaterkonstnärer och dela med dig av dina erfarenheter.

Om du aldrig har provat det här arbetssättet kan DICE ge dig en ny konstnärlig upplevelse. Prova gärna följande:

1. **Reflektera över din konstnärliga erfarenhet.** När hade du senast möjlighet att påverka unga människor – och varför?
2. **Bjud in en dramaklass** till din nästa repetition, och prata med dem om den, och/eller leta reda på en dramaklass och be att få observera eller arbeta tillsammans med dem i skolan.
3. **Lyssna på det här:** Teater förblir teater även då det rör sig om teater i

undervisningen, och så länge det är bra teater är det också underhållande.⁶ Är detta citat relevant i den verksamhet du utövar?

4. **Ring upp en teater-/dramapedagog** och undersök om ni kan hitta ett gemensamt utrymme för att genomföra ett teater-/dramaprojekt tillsammans.
5. **Knacka på dörren hos en konstnärlig ledare** och anmäl dig som frivilligarbetare på utbildningsavdelningen (om det finns någon) – eller hos en teater-/dramapedagog i närområdet, för att skapa förberedande material för skolor.
6. **Gör en föreställning** för en målgrupp av 13–16-åringar, och skriv ned dina reflektioner från varje föreställning och dela dem med andra människor.

Elever

Om du har läst den här boken eller deltagit i något arbete som har inspirerats av den och skulle vilja medverka fler gånger i teater och drama i undervisningen, kan du använda DICE för att skapa en möjlighet. Om teater/drama inte ingår i din skolas kursplaner eller om det inte finns något utbildningsprogram för teater och drama i undervisningen i din skola eller i närheten, finns det en del saker du kan göra för att ändra på det. Forskningsresultat visar att teater och drama i undervisningen uppmuntrar oss att bli mer aktiva och initiativrika medborgare – så se till att utveckla din egen kärlek till teater och drama och se också till att du får mer att säga till om när det gäller din egen utbildning.

1. **Undersök alla möjligheter i närområdet:** inte bara din skola, utan även kulturcentrer, ungdomsgårdar och teatrar. Kanske hittar du ett öppet teater/dramaprogram där.
2. **Ge den här boken till läraren, klassen eller kanske till och med rektorn.** Berätta varför du vill att din skola ska ha teater och drama i undervisningen.
3. **Visa den här boken för dina vänner och föräldrar** och be dem om hjälp med att lägga fram ett förslag beträffande teater och drama i undervisningen på din skola.
4. **Skriv ett brev** till personer i ledande ställning, till exempel skolledningen, borgmästaren, lokala representanter eller till och med lokaltidningen. Berätta varför du anser att det bör finnas teater och drama i undervisningen där du bor. Det är väldigt få unga människor som gör detta – kanske kan dina ansträngningar ge resultat.
5. **Börja genomföra det.** Leta reda på något att arbeta med – en historia, en händelse ur ditt liv, din favoritpjäs, och fråga dina lärare var du kan arbeta och om de kan hjälpa dig och dina vänner att presentera det på scen. Om det är en historia eller pjäs du arbetar med, är det litteratur och ingår i kursplanen.
6. **Skriv till oss** – kanske känner vi till vem i ditt land som kan hjälpa dig vidare.

⁶ Brecht, Bertolt (1936). "Theatre for Pleasure or Theatre for Instruction?" In John Willett (2001). Brecht on Theatre. The Development of an Aesthetic, London: Methuen Publishing Ltd.

Universitetslektorer i dramatik eller lärarutbildningar

Om du är universitetslektor och läser den här boken arbetar du kanske med teater och drama i undervisningen eller så finns ämnet inte på din institution och du är intresserad av att införa det. Utbildning av skickliga dramalärare är avgörande, eftersom drama är mycket svårt för någon utan utbildning och support. Använd DICE i båda fallen för att marknadsföra kurser och moduler inom teater och drama i undervisningen.

- 1. Om teater och drama i undervisningen har en egen kandidat- eller magisterexamen på din institution**
– ge då den här boken och dess motstycke (DICE-projektets forskningsresultat och rekommendationer) till dekanen. De båda böckerna innehåller bevis för att kursen behövs och kan få stor inverkan.
- 2. Om det inte finns någon kandidat- eller magisterexamen för teater och drama i undervisningen på din institution** – ge den här boken och dess motstycke till dekanen och rekommendera henne/honom att din institution introducerar en sådan kurs. Kanske vill du själv ha en ledande roll i godkännandeprocessen.
- 3. Övertyga dekanen om att grunderna inom teater och drama i undervisningen ska ingå i alla lärarutbildningar.** Kompetens för att använda teater och drama i undervisningen som en metod för ämnesöverskridande undervisning kan integreras i andra ämnen som pedagogik, språkstudier, samhällsvetenskap, historia och till och med naturkunskap.
- 4. Lansera ett forskningsprojekt inom teater och drama i undervisningen eller hoppa på ett projekt som redan pågår.**
- 5. Bjud in en expert från ett annat område eller land till att hålla en lektion eller workshop.** Det är alltid bra att ta in ny expertis och utveckla nya samarbeten på lokal, nationell och internationell nivå.
- 6. Anordna ett öppet hus eller en konferens om teater och drama i undervisningen** där kollegor och andra professionella pedagoger eller konstnärer får delta. Bjud också in elever och för detta elever – i synnerhet dramalärare som nu arbetar på skolor, teatrar eller inom kulturella eller andra relevanta organisationer.

Beslutsfattare

Om du som beslutsfattare har läst den här boken och nått ända till det här avsnittet är du antagligen mycket intresserad av teater och drama i utbildningen. Det är väldigt få beslutsfattare som är det, och din expertis, din hjälp och ditt inflytande behövs för att hjälpa de som engagerar sig i teater och drama i undervisningen att få till stånd en förändring.

1. **Skaffa ett exemplar av den här publikationens motstycke** (*The DICE has been cast. Research findings and recommendations on educational theatre and drama, dvs. DICE-tärningen har kastats. Forskningsresultat och rekommendationer om teater och drama i undervisningen*) och ta en titt i den.
2. **Skaffa ett exemplar (av båda böckerna) till dina kollegor också** och be dem läsa dem.
3. **Gå till avsnittet med "rekommendationer" i den boken** (*The DICE has been cast. Research findings and recommendations on educational theatre and drama, dvs. DICE-tärningen har kastats. Forskningsresultat och rekommendationer om teater och drama i undervisningen*), och läs vad du kan göra för att förbättra förutsättningarna för teater och drama i undervisningen.
4. **Dessa rekommendationer baseras på verkliga behov från verkliga människor** – ta dig tid att gå ut i skolor och hos teaterutövare i ditt närområde och inled en dialog med dem i syfte att formulera en strategi för att stödja utvecklingen inom detta område.
5. **Hjälp oss att identifiera andra politiskt ansvariga och beslutsfattare** som kan implementera rekommendationerna inom andra områden. Ta kontakt med dessa, och skicka ett exemplar av de två böckerna till dem också.
6. **Skaffa dig en "förstahandsupplevelse"**. Gå tillsammans med ditt barn (eller ett annat barn du känner väl) till en närbelägen TDIU-aktivitet (teater och drama i undervisningen) och/eller övertyga hans/hennes lärare att, med din hjälp, ta med sig hela klassen dit.

Det finns även andra individer eller grupper, organisationer och institutioner som skulle kunna vara behjälpliga i att stödja utvecklingen inom teater och drama i undervisningen. Kanske finns det även yrkesutövare och aktörer från flera olika ämnesområden som brinner för barns och ungdomars bästa – det återstår alltid ett kast med DICE-tärningen.

Kom ihåg att varje steg som du tar kan vara avgörande, oavsett hur litet det är. Och du behöver aldrig sätta igång helt på egen hand. I publikationen med DICE:s forskningsresultat och rekommendationer och i den här publikationen finns en mängd referenser och kontaktppgifter i hela EU.

DICE ("Drama Improves Lisbon Key Competences in Education") var en internationell, EU-stödd tvärkulturell forskningsstudie som undersökte effekterna av teater och drama i undervisningen för fem av de åtta nyckelkompetenserna. Forskningen genomfördes av tolv partnerländer (ledare: Ungern, partner: Tjeckien, Nederländerna, Norge, Palestina, Polen, Portugal, Rumänien, Serbien, Slovenien, Sverige och Storbritannien).

Utbildningsresursen ***Making a World of Difference*** är indelad i tre sektioner.

Sektion A är en introduktion till DICE-projektet: vad projektet var tänkt att uppnå, samarbetspartners, gryndsyn, utbildningsformen teater och drama i undervisningen samt de viktigaste forskningsresultaten.

Sektion B är indelad i de sex kompetenserna. För varje kompetens illustreras genomslagskraften hos aktiviteterna på området teater och drama i undervisningen via dokumenterade exempel – två per kompetens.

Sektion C – Ytterligare ett kast med DICE-tärningen fokuserar på vad du kan göra för att utveckla användandet av teater och drama i undervisningen i din egen miljö och hur du kan få mer information.